

JUHENDMATERJAL

Euroopa Sotsiaalfondist perioodil 2007 – 2013
toetatavate tegevuste läbivate põhimõtete käsitlemiseks

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Taust.....	3
ESF-i läbivad põhimõtted.....	3
Juhendi eesmärk ja ülesehitus.....	3
Autorid.....	4
1 Teemade määratlused	5
1.1 Sooline võrdõiguslikkus	5
1.2 Sotsiaalne kaasatus.....	5
1.3 Uuenduslikkus.....	6
1.4 Rahvusvaheline koostöö.....	7
1.5 Partnerlus	9
2 Läbivate põhimõtete rakendamise ja käsitlemise tasandid	9
2.1 Rakendamise tasandid.....	9
2.2 Käsitlemise tasandid	10
3 Projekti/programmi ettevalmistamine	12
3.1 Valdkonna analüüs.....	12
3.2 Eesmärkide, tulemuste planeerimine	12
3.3 Tegevuste planeerimine	14
3.4 Projekti/Programmi korraldus.....	15
4 Läbivate põhimõtete seire ja mõjude hindamine.....	15
4.1 Seire	15
4.2 Hindamine	17
5 Dokumendid ja õiguslikud alused.....	24
5.1 Sooline võrdõiguslikkus	24
5.2 Tööturul ebasoodsamas olukorras olevate rühmade tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine	25
5.3 Uuenduslikkus.....	25
5.4 Rahvusvaheline koostöö.....	26
5.5 Partnerlus	26

Sissejuhatus

Taust

Aastatel 2001-2007 (Eestis 2004-2007) rakendati Euroopa Sotsiaalfondist (ESF) rahastatud Euroopa Ühenduse algatust **EQUAL**. Algatuse eesmärgiks on toetada rahvusvahelise koostöö kaudu uute meetmete väljatöötamist ja katsetamist kõikvõimaliku tööturuga seotud diskrimineerimise ja ebavõrdsuse vastu võitlemiseks.

Algatuse kaugemaks sihiks oli, et saavutatu ei jääks ajutiseks nähtuseks, vaid et saadud teadmisi ja kogemusi kasutatakse laiemalt Euroopa Sotsiaalfondi poolt kaastahastatavates programmides/projektides ning tööturupoliitika kujundamisel.

EQUALi algatus lõppes 2007. a ning algatuse toimimispõhimõtted on **integreeritud perioodi 2007-2013 ESF tegevustesse**.

ESF-i läbivad põhimõtted

1957. aastal loodud ESF on üks Euroopa Liidu struktuurifondidest. ESF järgib struktuurivahendite üldeesmäärke ning ka seda, et edendada tööhõivet, tõsta inimeste kvalifikatsiooni ja konkurentsivõimet ning suurendada ühiskonna sotsiaalset sidusust.

ESFi määruse (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006) kohaselt tuleb **läbivalt** ESF programmide elluviimisel rakendada järgmisi **põhimõtteid**:

- **sooline võrdõiguslikkus,**
- **tööturul ebasoodsamas olukorras olevate rühmade tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine,**
- **uuenduslikkus,**
- **rahvusvaheline koostöö,**
- **partnerlus**

Eesti lähtub ESFi rakendamisel perioodil 2007–2013 **Inimressursi arendamise rakenduskavas** sätestatust. Rakenduskava tegevuste elluviimisel tuleb arvestada ESF läbivate põhimõtetega pidades seejuures silmas konkreetsete meetmete ja tegevuste spetsiifikat.

Juhendi eesmärk ja ülesehitus

Juhend koosneb 5 peatükist. Juhendi **esimeses peatükis** on toodud ülevaade ESFi läbivate põhimõtete sisust kõikide teemade lõikes. Põhimõtete määratlused avavad nii põhimõtete mõiste kui ka selgitavad põhimõtete sisu ja tausta, mis on oluline, et isikutel, kes põhimõtetega kokku puutuvad, tekiks ühtne arusaam nende käsitlemisel. **Teine peatükk** räägib ESF läbivate põhimõtete rakendamise viisidest ja annab üldise ülevaate, millistel erinevatel tasanditel oleks vajalik läbivaid põhimõtteid silmas pidada. Selleks, et seire ja hindamise etappides oleks võimalik ESF läbivate põhimõtete rakendamist jälgida ja hinnata, tuleks juba projektide/programmide ettevalmistamisel neid põhimõtteid arvestada. **Kolmas peatükk** annab suuniseid projektide/programmide koostajatele, arvestamaks taotlusi ette valmistades ja programme koostades soolise võrdõiguslikkuse, sotsiaalse kaasatuse, uuenduslikkuse, rahvusvahelise koostöö ja partnerluse põhimõtetega. **Neljas peatükk** teeb üldise kokkuvõtte põhimõtete järgimiseks seirel ja hindamisel. Viited dokumentidele ja õiguslikud alused, mis ESF läbivaid põhimõtteid käsitlevad, on toodud **viendas peatükis**.

Autorid

Juhendmaterjali autoriteks on BDA Consulting OÜ eksperdid. Juhendmaterjali koostamise käigus konsulteeriti Inimressursi arendamise rakenduskava rakendusüksuste (Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Sihtasutus Innove, Keskkonnainvesteeringute Keskus, Riigikantselei) ja rakendusametuste (Riigikantselei, Sotsiaal-, Majandus- ja Kommunikatsiooni- ning Haridus- ja Teadusministeeriumi) esindajatega.

1 Teemade määratlused

1.1 Sooline võrdõiguslikkus

Sooline võrdõiguslikkus

Gender equality

Mõistega sooline võrdõiguslikkus tähistatakse sellist ühiskonna arengutaset, kus naistel ja meestel on võrdsed õigused, võrdsed kohustused, võrdsed võimalused ja võrdne vastutus tööelus, hariduse omandamisel ning teistes ühiskonnaelu valdkondades osalemisel¹. See tähendab naiste ja meeste ühesuguseid võimalusi teha valikuid, mida ei piira traditsioonilised soorollid ning -stereotüübid ja naiste ning meeste vaheline hierarhiline võimusuhe. Rahvusvaheliselt püstitatud soolise võrdõiguslikkuse edendamise eesmärgid ja nende saavutamise strateegiad on Eestile õiguslikult siduvad.

Sooline ebavõrdsus väljendub näiteks:

- Erinevas osaluses otsustamisprotsessides
- Erinevas staatuses tööturul, majanduses, teaduse tipptasanditel
- Erinevates haridus-, eriala ja töökohtade valikutes
- Erinevustes juurdepääsul ressurssidele (sh. aeg, informatsioon, võrgustikud) jms.

Kuigi tingimused näivad olevat kõigile ühesugused, on naiste ja meeste võimalused erinevad eelkõige kehtivate normide, tavade ja ühiskonna poolt heakskiidetud käitumismustrite, soorollide ja sooliste stereotüüpide tõttu. Tegelikuses on naiste ja meeste sotsiaalsed kohustused ning vastutused, õigused ja võimalused ebavõrdselt jagunenud. Traditsiooniliselt väljendub see meessoos domineerimises ja naissoos madalamas sotsiaalses staatuses.

Erinevusi, mis võivad peegeldada ebavõrdsust naiste ja meeste õigustes, kohustustes, võimalustes ja vastutustes **mõõdetakse**:

- kvantitatiivselt – võrreldes naiste ja meeste statistilisi näitajaid erinevates valdkondades (tööturg, haridus, ajakasutus, osalemine jms.)
- kvalitatiivselt – püüdes mõista, milles peituvad erinevuste sotsiaalsed põhjused, millised on erinevad oletused, stereotüübid, hoiakud naiste ja meeste või neile traditsiooniliselt omaseks peetavate rollide suhtes ja millised argielu barjäärid võivad piirata nende võimalusi ja valikuid.

1.2 Sotsiaalne kaasatus

Tööturul ebasoodsamas

olukorras olevad rühmad

Sotsiaalselt tõrjutud ja tööturu riskirühmad, näiteks puuetega inimesed, hoolduskohustusega inimesed, madalama haridustasemega inimesed, pikaajalised töötud jt.

Sotsiaalne kaasatus

Social inclusion

Kõikide inimeste võimalus osaleda täisväärtuslikult majandus-

¹ [Soolise võrdõiguslikkuse seadus](#) (RTI, 21.04.2004, 27, 181)

ja ühiskondlikus elus.

Tööturul ebasoodsamas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvad inimesed, kel on mingil põhjusel tööturul osalemine takistatud (näiteks puuetega inimesed, hoolduskohustusega inimesed) ja/või kel on suurem töötusrisk ning seeläbi ka suurem risk sattuda sotsiaalsesse tõrjutusse.

ESFi mõistes on ebasoodsamas olukorras olevad rühmad näiteks sotsiaalselt tõrjutud, kooli pooleli jätnud, vähemusgruppidesse kuuluvad inimesed, puudega inimesed ja ülalpeetavaid hooldavad inimesed.²

Lisaks loetakse ebasoodsamas olukorras olevateks sihtrühmadeks näiteks³:

- noored (15-24 aastased);
- vanemaealised (üle 45 või üle 55 aastased, meetme tingimuste määrus võib seda ka täpsustada);
- terviseprobleemidega (pikaajalise haiguse või püsiva puudega) inimesed;
- sõltuvusprobleemidega (alkoholi, narkootikumide, ravimite sõltuvusega) inimesed;
- hoolduskohustusega inimesed (nt noorte laste vanemad, vanureid või terviseprobleemiga pereliikmeid hooldavad inimesed);
- inimesed, kelle tööturul osalemine on takistatud puuduliku keeleoskuse tõttu (eesti keelt mitte-oskavad või vähesel määral oskavad inimesed);
- vanglast vabanenud;
- prostitutsiooni kaasatud ja inimkaubanduse ohvrid;
- kaugemates maapiirkondades elavad inimesed;
- tööturult kauem eemal olnud inimesed (üle 1,5 a lapsehoolduspuhkusel olnud inimesed, pikaajalised töötud).

Sotsiaalne kaasatus tähendab kõikide inimeste võimalust osaleda täisväärtuslikult ühiskondlikus elus, sealhulgas töötada ja olla majanduslikult aktiivne.⁴ Euroopa Komisjoni sotsiaalse kaasatuse sõnastik defineerib sotsiaalset kaasatust kui protsessi, mis tagab majandus- ja ühiskondlikus elus osalemiseks vajalikud võimalused ning ressursid vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riskirühmas olijatele, tagades elatustaseme, mida peetakse nende ühiskonnas aktsepteeritavaks.⁵

Sotsiaalse kaasatuse vastand-mõiste on **sotsiaalne tõrjutus** (*social exclusion*). Sotsiaalse tõrjutuse all mõistetakse olukorda, kus üksikisikutel või isikute rühmadel on piiratud võimalused ühiskonna majanduslikus ja/või sotsiaalses elus osalemiseks, näiteks osalemiseks tööturul, ligipääsuks haridusele, sotsiaalsetele teenustele vms.

1.3 Uuenduslikkus

Uuenduslikkuse e. innovatsiooni mõiste pärineb schumpeterlikust majandusteadusest⁶, mis lühidalt öeldes seisneb dünaamilises ja muutustele orienteeritud lähenemises majanduslikele küsimustele. Schumpeteri mõiste kohaselt on uuenduslikkus leiutise, avastuse, uue või olemasoleva teadmise

² Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EÜ) nr 1081/2006, 5. juuli 2006

³ Inimressursi arendamise rakenduskava ei defineeri otseselt tööturul ebasoodsamas olukorras olevaid rühmasid ega riskirühmasid, kuid toob suurema sotsiaalse ja töötusriskiga gruppina näiteks vanemaealised või madalama kvalifikatsiooniga töötajad

⁴ Sotsiaalse kaasatuse lehekülj

⁵ Sotsiaalse kaitse ja kaasatuse sõnastik: põhitervimite seletused

⁶ W. DRECHSLER, "Mis on innovatsioon".

uudne kasutamine majanduslikus protsessis. Sotsiaalne uuenduslikkus on sama määratluse baasil uue teadmise uudne kasutamine sotsiaalsetel eesmärkidel. Sotsiaalne uuenduslikkus parandab inimeste ja laiemalt ühiskonna heaolu tööhõive, kaasamise või muude meetmete kaudu⁷.

Lissaboni strateegia kohaselt peab Euroopa uuendama oma konkurentsivõime aluseid, suurendama oma majanduskasvu potentsiaali ja töövõime ning tugevdama sotsiaalset sidusust, seades põhirõhu just teadmiste, uuenduslikkusele ja inimkapitali väärtustamisele⁸.

**Uuenduslikkus
sotsiaalvaldkonnas**

Social innovation

sotsiaalne
innovatsioon
innovatsioon
sotsiaalvaldkonnas
sotsiaalne
uuenduslikkus

Ühiskonna toimimise tugevdamine sotsiaalseid teemasid käsitlevate uuenduslike lahenduste praktikasse integreerimise kaudu.

Euroopa Sotsiaalfondi kontekstis hõlmab uuenduslikkus uusi lähenemisi, töövahendeid, meetodeid ja teenuseid tööhõive ja oskuste edendamiseks. Samuti võib see sisaldada olemasolevate lähenemiste, töövahendite, meetodite ja teenuste kohandamist piirkondades, valdkondades ning sihtgruppidele, kus neid varem pole rakendatud.

Sotsiaalne uuenduslikkus ei ole piiratud konkreetsete valdkondadega ühiskonnas ning samuti ei ole oluline millisel tasandil uuenduslike tegevusi teostatakse. Võimalikud uuenduslikkuse käivitajad võivad olla valitsus, turuolukord, organisatsioonid, teadusringkonnad või ettevõtted.⁹

1.4 Rahvusvaheline koostöö

Selleks, et õppida üksteise kogemustest ning arendada välja uusi tõhusaid poliitilisi tegevusvaldkondi, on võimalik teha koostööd partneritega teistest riikidest.¹⁰ Partneriks võib olla peale teise projekti ka näiteks mõni asutus. Rahvusvaheline koostöö on tulemuslikum ning partnerite vahelist koostööd on lihtsam koordineerida, kui osapoolte kohutused ning vastutus on selged. Selleks, et seda tagada, on üheks võimaluseks rahvusvahelise koostöö lepingu sõlmimine.

**Rahvusvaheline
koostöö**

Transnational co-operation

Erinevatest riikidest pärit partnerite vaheline koostöö kogemuste edendamiseks ja levitamiseks. Rahvusvaheline koostöö eeldab soovitatavalt kõigi partnerite poolset panust, toob kasu kõigile osalevatele organisatsioonidele ning peab looma projektidele lisandväärtust.

⁷ [The OECD LEED Forum on Social Innovations](#)

⁸ [Lissaboni strateegia](#)

⁹ *Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated*

¹⁰ Siin on oluline arvesse võtta, et mitte kõik projektid ei vaja ESFi raames välispartnereid ja välispartnerite kaasamine ei ole kõikides meetmetes abikõlblik tegevus. See, kas rahvusvaheline koostöö on abikõlblik või mitte, on sätestatud meetme määruuses.

Rahvusvahelise koostöö põhieesmärgiks on oskusteabe ja heade praktikate edendamine ning levitamine koostööpartnerite ja liikmesriikide vahel, mille käigus õpitakse üksteise kogemustest ning arendatakse välja koos partneritega uusi meetmeid.

Erinevate riikide kogemustele tuginedes saab öelda¹¹, et rahvusvahelist koostööd on võimalik teha neljal põhilisel tasandil:

- koostöö projektide vahel erinevates liikmesriikides;
- koostöö konkreetsele teemale või probleemile keskenduvate riiklike võrgustike vahel, näiteks sotsiaalpartnerite vahel;
- koostöö organisatsioonide või piirkonnapõhiste partnerluste vahel, näiteks piiriüleste piirkondade tervishoiu- ja hädaabiteenistused;
- riiklike organisatsioonide, näiteks ESFi administreerimisega tegelevate organisatsioonide vahelised partnerlused.

Kuivõrd mitte kõik rahvusvahelise koostöö vormid ei ole erinevates liikmesriikides üheselt rakendatavad, siis mõistetakse käesoleva juhendmaterjali raames Eestis rahvusvahelise koostöö tasandeid järgnevalt:

- Individuaalne tasand (ekspertide kaasamine, mobiilsusega seotud tegevused);
- Organisatsiooniline tasand (koostöö ühe või mitme välisriigi partnerorganisatsiooniga);
- Võrgustike tasand (osalemine koostöövõrgustike töös, riikidevaheline koostöö, eelkõige ESF administreerivate asutuste tasandil).

Eestis on rakendusasutuste tasandil (Sotsiaalministeerium koos Haridus- ja Teadusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Riigikantseleiga) kokku lepitud, et toetuse saajate osas käsitletakse **rahvusvahelist koostööd ennekõike kui organisatsooni tasandi koostööd**.

Peamised meetodid ja võimalused rahvusvaheliseks koostööks:

- kogemuste (poliitika, arengukavad, tegevused) vahetamine;
- ühistegevused (näit. mingi ühise valdkonna arendamine, ühiste materjalide väljatöötamine, ühised koolitused jms);
- rahvusvaheline võrgustik (näit. ühe eriala eksperdid vahetavad omavahel kogemusi);
- ekspertide vahetused, stažeerimine.

Rahvusvahelise koostöö tegevused peavad andma projektile selge ja põhjendatud lisandväärtuse:

- uute meetodite kasutuselevõtt;
- teenuste ja projekti toodete arendamine koostöös välispartneriga;
- teiste liikmesriikide kogemustest õppimine ja nende rakendamine Eestis.
- Eesti jaoks kõige väärtuslikumad rahvusvahelised koostöövormid on need, mille raames saadakse välismaalt (eelkõige asjakohase kogemusega liikmesriikidest) teadmisi (nt uuringute või juba katsetatud tegevuste ja elluviidud projektide kaudu) ning kogemusi (uute tegevuste, probleemi lahenduste ja poliitikate rakendamise kaudu).

---

¹¹ Aruanne: rahvusvahelise koostöö põhimõtetest uutes ESF programmides

1.5 Partnerlus

Kuna partnerluse mõiste ei ole õiguslikul tasandil fikseeritud ega defineeritud, siis on tegemist kokkuleppelise mõistega, mida antud juhendmaterjali kontekstis defineeritakse järgmiselt:

Partnerlus

Partnership

Partnerlus on koostöö erinevate (siseriiklike) organisatsioonide vahel, mida rakendatakse ühiselt määratletud eesmärkidele ja probleemidele toimivate lahenduste leidmiseks.

Partnerluse toimimise aluseks on ühiselt sõnastatud kokkulepe, mis sätestab eesmärgid, tegevuskava, partnerite rollid ja kohustused.

Partnerlus võib olla nii teemapõhine kui ka piirkondlik.

Seega on projekti või programmi kontekstis tegemist partnerlusega, kui kaks või enam erinevat organisatsiooni on:

- kirjalikult fikseerinud omavahelise koostöö eesmärgid,
- kokku leppinud iga partneri rolli ning ülesanded,
- on projekti või programmi elluviimiseks fikseerinud rahalised kohustused.

Kirjalik kokkulepe võib väljenduda eri vormides, näiteks partnerorganisatsioonide poolt allkirjastatud lepinguna, kavatsuste protokollina, strateegilise dokumendina või partnerite poolt asutatud ühise juriidilise isiku (MTÜ, SA) põhikirjana. Lisaks peab partner olema määratletud toetuse taotluses.

Eestis on seni kõige ulatuslikumalt projektide raames partnerlust rakendatud EQUAL¹² programmi ja LEADER¹³ meetme kontekstis.

2 Läbivate põhimõtete rakendamise ja käsitlemise tasandid

2.1 Rakendamise tasandid

ESFi läbivate põhimõtete rakendamiseks on kaks põhilist lähenemisvõimalust:

- 1) **Meetmete või programmide/projektide kavandamine, kus vastava teema (nt sooline võrdõiguslikkus, sotsiaalne kaasatus jms) edendamine ongi meetme/ projekti/ programmi peamiseks eesmärgiks.**

Üheks selliseks meetmeks on Inimressursi rakenduskavas nt meede 1.3.5 „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine”, mille raames viiakse ellu tegevusi soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks, tööturule juurdepääsu parandamiseks ning naiste püsiva osaluse ja edu suurendamiseks tööhõives, et vähendada tööturul soo alusel esinevat segregatsiooni ja diskrimineerimist.

¹² Equal programmi raames teostatud partnerlused ehk **arengupartnerlused** loodi Euroopa Sotsiaalfondi poolt rahastatud EQUAL programmi kontekstis.

¹³ Leader meetme raames loodud partnerlused ehk **kohalikud tegevusgrupid** tegutsevad täna piirkondlikul printsiibil moodustatud omavalitsuste, mittetulundusühenduste ning äriühingute poolt asutatud juriidiliste isikutena (mittetulundusühingutena). Leader partnerluste eesmärgiks on kohaliku elu edendamine ning kohalikul algatusel põhinevate uuenduslike lahenduste rakendamine maapiirkondades. Leader partnerluste peamiseks rahastamisallikaks on Maaelu Arengukava Leader-meede

- 2) **Läbivate põhimõtete integreerimine meetmetesse, programmidesse ja projektidesse, kus vastava teema edendamine ei ole meetme/ projekti/ programmi peamiseks eesmärgiks, kuid kus soodustatakse läbivate põhimõtete rakendamist muude eesmärkide paremaks saavutamiseks.**

Näiteks:

- tegevuste teostamine koostöös partneritega;
- tegevuste kooskõla soolise võrdõiguslikkuse edendamise eesmärkidega;
- innovaatiliste lahenduste kasutamine projekti tegevuste elluviimisel, innovaatiliste tegevuste teemade tutvustamine ja parimate tulemuste levitamine;
- rahvusvahelise koostöö raames väljatöötatud meetodite kasutuselevõtt, saadud teadmiste kasutamine (muudatuste sisseviimine strateegilistesse dokumentidesse, seadustesse süsteemidesse jne.).

See tähendab, et läbivaid põhimõtteid arvestatakse tegevuste planeerimisel ja elluviimisel, kuid nende edendamine ei ole eesmärgiks omaette.

2.2 Käsitlemise tasandid

ESF läbivate põhimõtete süsteemseks rakendamiseks tuleb neid aspekte silmas pidada kõikidel planeerimise ning seire ja hindamise tasanditel. Järgnevalt on kirjeldatud SF/ ESF planeerimise ning seire ja hindamise protsess. ESF läbivate põhimõtte järgimise hilisemaks hindamiseks on soovitatav need põhimõtted sisse kirjutada iga planeerimistasandi dokumenti.

Ülevalt alla ehk strateegilise planeerimise tasandilt programmi/projekti tasandile tuleb ESF läbivate põhimõtete seire ja hindamise võimaldamiseks seada ka nendega seotud eesmärgid ja indikaatorid. Eesmärkide täitmist hakatakse aga jälgima ja hindama alt üles ehk programmi/projekti eesmärgid on sisendiks meetmesse jne.

Eelhindamise faasis:

- hinnata eelmiste perioodide tulemusi, puudujääke ja positiivseid näiteid, näiteks hinnata, millised tööturumeetmed vajavad kaasajastamist (innovaatiliste lahenduste väljatöötamist);
- hinnata, millised on peamised takistused läbivates valdkondades, näiteks, mis on takistanud rahvusvahelist partnerlust/koostööd;
- analüüsida, milline on läbivate põhimõtete rakendamisega kaasnev potentsiaalne lisandväärtus, näiteks võrdsustab naiste ja meeste võimalusi osaleda tööturul;
- analüüsida, kuidas läbivate põhimõtete rakendamine aitab kaasa riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia eesmärkide saavutamisele.

Riiklikus struktuurivahendite kasutamise strateegias tuleb jälgida:

- et sotsiaal-majanduslik analüüsis käsitleks ka läbivaid põhimõtteid, näiteks esitatud on statistiliste andmete analüüs sugude lõikes;
- kuidas läbivate põhimõtete rakendamine aitab kaasa strateegias toodud eesmärkide saavutamisele.

Rakenduskavas tuua välja :

- Läbivate põhimõtete rakendamise vajadus ja nende põhjendus,
- kuidas läbivad põhimõtted aitavad saavutada rakenduskava eesmäärke,
- spetsiaalsed meetmed läbivate põhimõtete edendamiseks,

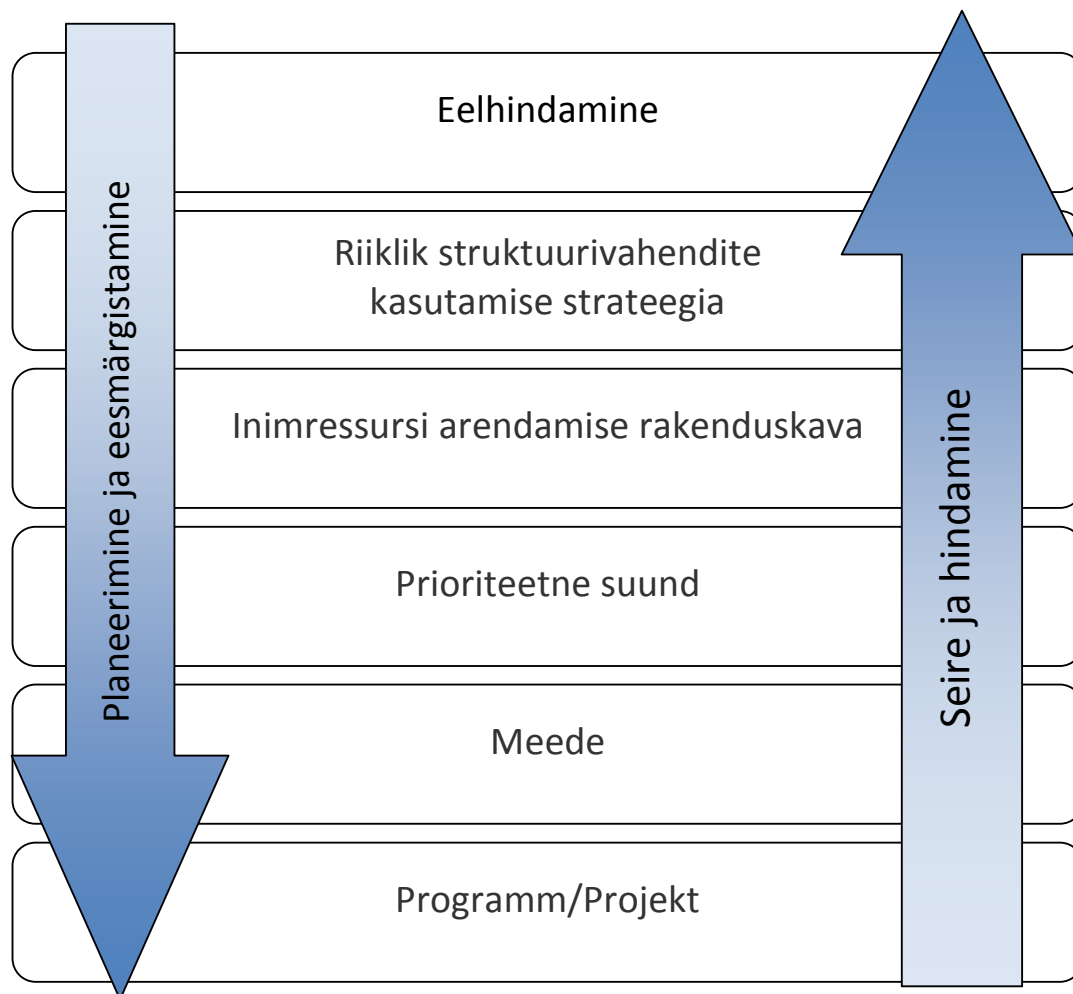
- spetsiifilised eesmärgid, mida läbivate põhimõtete rakendamisega soovitakse saavutada,
- spetsiifilised indikaatorid, mille järgi hinnata läbivate põhimõtete rakendamise tulemuslikkust ja mõju.

Meetme tasandil saab sätestada:

- milliseid läbivate põhimõtete rakendamisega seotud tegevusi meetme raames toetatakse, näiteks välispartnerite kaasamine projekti ja sellega seotud kulude katmine;
- hindamiskriteeriumid, mis soosivad läbivate põhimõtete rakendamist, näiteks lisapunkte saab innovaatiliste lahenduste eest, soolise võrdõiguslikkuse eksperdi kaasamise eest, välisekspertide kaasamise eest.

Programmi /Projekti tasandil saab määratleda:

- milliseid läbivate põhimõtete rakendamist toetavaid tegevusi on plaanitud ellu viia, näiteks kvootide seadmine soolise võrdsuse tagamiseks, ekspertide vahetuse partnerorganisatsioonide vahel; uudsete lahenduste kasutamine ja tutvustamine.

Läbivate põhimõtete käsitlemine kõikidel tasanditel on vajalik eelkõige seire teostamiseks ja mõjude hindamiseks vajalike sisend- ja väljundandmete saamiseks.

3 Projekti/programmi ettevalmistamine

3.1 Valdkonna analüüs

Programmi või projekti ettevalmistamisel tuleb muuhulgas analüüsida ka soolise võrdõiguslikkuse, sotsiaalse kaasatuse, uuenduslikkuse, rahvusvahelise koostöö ning partnerluse aspekte.

Nendes valdkondades saab analüüsida näiteks:

Sooline võrdõiguslikkus	Sooliselt eristatud arvulised andmed sihtgrupi kohta Projekti/programmi tegevuste potentsiaalne erinev mõju erinevast soost isikutele
Sotsiaalne kaasatus	Sihtgrupi koosseis, sh kaasatud ebasoodsas olukorras olevad rühmad
Uuenduslikkus	Olemasolevate meetodite ja protsesside analüüs, nende kitsaskohad ning uuenduslike meetodite kasutamise vajalikkus. Võrdlus olemasoleva olukorra ja teiste riikide olukorra vahel, selgitamaks kas pakutud lahendus on uuenduslik või mitte
Rahvusvaheline koostöö	Ülevaade vastava valdkonna arengutest teistes riikides ning rahvusvahelise praktika rakendamise võimalikkuse ja vajalikkuse analüüs
Partnerlus	Partnerite kaasamise vajalikkuse ja nende poolt potentsiaalselt loodava lisandväärtuse analüüs

Valdkonna analüüsist selgub, kas projekti/programmi eesmärkide ja tegevuste kavandamisel on vajalik või kasulik pöörata erilist tähelepanu läbivatele põhimõtetele ning rakendada neid toetavaid meetodeid.

3.2 Eesmärkide, tulemuste planeerimine

Programmi/projekti eesmärkide ja tulemuste seadmisel tuleb lähtuda sellest, kas:

- 1) Programm/projekt on otseselt suunatud läbivate põhimõtete edendamisele (näiteks sotsiaalse kaasatuse suurendamisele) või,
- 2) Programmi/projekti efektiivsemaks teostamiseks on otstarbekas rakendada läbivaid põhimõtteid (nt kaasata partnereid).

Seega läbivate põhimõtete rakendamine võib olla otseselt programmi/projekti eesmärk ja planeeritud tulemus või programmi/projekti elluviimine toetab muuhulgas läbivate põhimõtete rakendamist.

Mõned näited otsesest ja toetavatest eesmärkidest ja tulemustest:

Läbiv põhimõte	Otsene eesmärk ja tulemused	Projekt/programm toetab läbivate põhimõtete rakendamist
----------------	-----------------------------	---

Sooline võrdõiguslikkus	Projekt/programm on suunatud ebasoodsamas olukorras oleva soo kaasamisele teatud tegevustesse, projekti tulemusena suureneb naiste majanduslik sõltumatus, osalemine otsustamisel, tagatakse naiste ja meeste võrdsemad võimalused töö- ja pereelu ühitamiseks, vähenevad soolised stereotüübid ning töö- ja haridusturu sooline segregatsioon.	Projekti/programmi raames arvestatakse naiste ja meeste erineva staatuse, võimaluste ning tingimustega, pidades silmas soolise võrdõiguslikkuse saavutamise vajalikkust
Sotsiaalne kaasatus	Projekt/programm on otseselt suunatud tööturul ebasoodsamas olukorras olevatele rühmade olukorra parandamisele, mis suurendab sihtrühma tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust	Projekti/programmi raames kaasatakse tööturul ebasoodsamas olukorras olevaid rühmi, mis soodustab nende hilisemat töö leidmist
Uuenduslikkus	Projekt/programm on suunatud uuenduslike meetodite väljatöötamisele ja projekti tulemusena on kasutusele võetud uued meetodid	Projekti/programmi elluviimisel rakendatakse muuhulgas uuenduslikke meetodeid
Rahvusvaheline koostöö	Projekt/programm on suunatud rahvusvahelisele koostöövõrgustiku loomisele – erialaekspertide kogemuste vahetamine, projekti tulemuseks on uus koostöövõrgustik	Projekti/programmi tegevuste elluviimisel kasutatakse stažeerimist rahvusvahelise koostööpartneri juures
Partnerlus	(Kuna partnerlus on pigem vahend eesmärgi saavutamiseks kui eesmärk omaette, siis saab rääkida läbivate põhimõtete toetamisest)	Projekti/programmi tegevuste elluviimiseks moodustatakse partnerlusi

3.3 Tegevuste planeerimine

Sarnaselt eesmärkide ja tulemuste planeerimisele võib ka tegevuste puhul läbivate põhimõtete järgimine olla otseselt programmi/projekti tegevustesse planeeritud või programmi/projekti tegevused toetavad kaudselt läbivate põhimõtete rakendamist.

Mõned näited otsestest ja toetavatest tegevustest:

Läbiv põhimõte	Otseselt toetav tegevus	Kaudselt toetav tegevus
Sooline võrdõiguslikkus	Projekti/programmi jooksul läbi viidav koolitus on suunatud naiste osakaalu tõstmisele ettevõtluses; kavandatud tegevustega avardatakse naiste ja meeste kutsealaseid valikuid, suurendatakse naiste osakaalu teaduse tippasanditel või karjääri tegemisel, töötatakse välja palgasüsteeme, mis vähendaksid naiste ja meeste palgavahet ja tööturu segregatsiooni	Tegevuste elluviimisel arvestatakse mõlema soo huve, pidades silmas soolise võrdõiguslikkuse eesmärgi antud valdkonnas
Sotsiaalne kaasatus	Projekti /programmi jooksul viiakse läbi tööturul ebasoodsamas olukorras olevatele gruppidele suunatud koolitus, täiend- või ümberõpe; psühholoogiline või sotsiaalne nõustamine vms	Projekti/programmi tegevustega kaasneb hariduse kättesaadavuse paranemine (näiteks e-õppe arendamine) ka tööturul ebavõrdses olukorras olevatele gruppidele
Uuenduslikkus	Projekti/programmi tegevused on suunatud uuenduslike meetodite väljatöötamisele ja praktikasse integreerimisele	Projekti/programmi tegevustega kaasneb uuendusliku meetodi kasutuselevõtt
Rahvusvaheline koostöö	Projekti/programmi jooksul töötatakse koostöös välispartneriga välja ühiskasutuseks mõeldud materjalid	Projekti/programmi tegevuste elluviimisel kasutatakse stažeerimist rahvusvahelise koostööpartneri juures
Partnerlus	Projekti koostamisse ja protsessi on kaasatud sidusrühmad ning projekt/programm töötatakse välja koostöös sihtgrupi ja partneritega	Projektis/programmis on ette nähtud partnerluse töövõimet ja toimimist toetavad tegevused (koosolekud, seminarid, koolitused, õppereisid)

3.4 Projekti/Programmi korraldus

Läbivate põhimõtetega saab arvestada ka projekti/programmi administratiivsel elluviimisel. Näiteid põhimõtete rakendamise kohta:

Sooline võrdõiguslikkus	Projekti/programmi meeskonna komplekteerimisel on arvestatud võrdse soolise jaotusega
Sotsiaalne kaasatus	Tööturul ebasoodsamas olukorras olev sihtrühm on kaasatud ja motiveeritud projektis/programmis osalema. Sihtrühmalt tagasiside kogumine on korraldatud
Uuenduslikkus	Projekti/programmi meeskond kasutab oma töös uuenduslikke töömeetodeid (nt innovaatilised IKT lahendused)
Rahvusvaheline koostöö	Projekti/programmi korralduses kasutatakse rahvusvaheliste koostööpartnerite varasemat kogemust (tegevused on jaotatud vastavalt osapoolte kompetentsile)
Partnerlus	Projekti/programmi teostatakse koostöös partneritega. Seotud organisatsioonide vahel on koostatud selged omavahelised kokkulepped, kus on ära fikseeritud koostöö eesmärk, partnerite rollid ja ülesanded ning otsustusmehhanismid. Läbi on mõeldud infokanalid, et tagada kõigi partnerite ligipääs projektiga seotud teabele. Projekti/programmi ajakava ja rahalised ressursid garanteerivad võimaluse partneritevaheliseks koostööks ja kollektiivsete lahendusteni jõudmiseks.

4 Läbivate põhimõtete seire ja mõjude hindamine

4.1 Seire

Seire on toetuse andmise ja kasutamise ning selle tulemuslikkuse pideva jälgimise protsess. Seire eesmärgiks on tagada toetuse parim kasutamine ja toetuse abil planeeritud tulemuste saavutamine. Seire abil koguselise ja kvalitatiivse teabe koondamine aitab näha, kuidas on toetuse andmisel liigutud püstitatud eesmärkide suunas ja osutab võimalikele tegevuste sisu või elluviimise muutmise vajadustele¹⁴.

Euroopa Sotsiaalfondi toetuse kasutamist võib vaadelda kolmel tasandil:

- 1) **Projekti/programmi tasand** - seirearuanded koostavad toetuse saajad,
- 2) **Prioriteetse suuna tasand** - sisend saadakse toetuse saaja seirearuannetest ,
- 3) **Inimressursi arendamise rakenduskava tasand** – sisend saadakse prioriteetsete suundade seirearuannetest.

Seire käigus jälgitakse:

- Tegevuskava täitmist,

¹⁴ <http://www.struktuurifondid.ee/index.php?id=1280>

- Eesmärkide saavutamise taset,
- Indikaatorite saavutamise taset,
- Eelarve täitmist.

Sisuliselt vaadatakse, kas esialgselt planeeritud tegevusi teostatakse ning kas teostatud tegevuste elluviimisel on järgitud planeeritut.

Seire käigus kogutakse võimalusel andmeid kõigi läbivate põhimõtete sihtrühmade kohta (näiteks naised-mehed, noored, vanemaealised, puudega inimesed, eesti keelt mitteoskavad jne). Kui programmide eesmärgid ei ole otseselt läbivate põhimõtetega seotud, siis saab hindamise faasis analüüsida nende põhimõtete kaudset mõju sihtrühmadele.

Tegevuskava täitmise seirel on oluline jälgida, kas tegevuste elluviimisel on rakendatud vastava läbiva põhimõtte osas planeeritut :

Sooline võrdõiguslikkus	Tegevuste elluviimisel on rakendatud planeeritud soolist võrdõiguslikkust edendavaid meetodeid ettenähtud mahu ja viisil ja/või on lähtunud soolise analüüsi tulemustest
Sotsiaalne kaasatus	Tegevuste elluviimisel on rakendatud planeeritud sotsiaalset kaasatust ja sihtrühmade tööhõivet suurendavaid meetodeid ettenähtud mahu ja viisil
Uuenduslikkus	Tegevuste elluviimisel on kasutatud planeeritud innovaatilisi meetodeid ettenähtud mahu ja viisil
Rahvusvaheline koostöö	Planeeritud rahvusvahelise koostöö meetodeid on rakendatud ettenähtud mahu ja viisil
Partnerlus	Tegevuste elluviimisesse on kaasatud kõik planeeritud partnerid ettenähtud mahu ja viisil

Eesmärkide saavutamise taseme hindamisel tuleb esmalt lähtuda sellest, kas läbiv põhimõte on projekti/ programmi eesmärkidega seotud, kas eesmärk on otseselt suunatud läbiva põhimõtte edendamisele või omab projekt/ programm sellele kaudset mõju. Näiteks:

Sooline võrdõiguslikkus	Projekt/ programm on suunatud ebasoodsamas olukorras oleva soogrupi tingimuste ja võimaluste parandamisele/muutmisele ning soolise ebavõrdsuse vähendamisele; Projekti / programmi tulemusena on paranenud naiste karjäärivõimalused, tõusnud haldussuutlikkus sooaspektide arvestamiseks, rakendatud meetmeid töö- ja pereelu ühitamiseks, töö- ja haridusturu paindlikumaks muutmiseks.
Sotsiaalne kaasatus	Projekt/ programm on suunatud tööturul ebasoodsas olukorras olevale rühmale (otseselt seotud eesmärk)
Uuenduslikkus	Projekti / programmi elluviimisel on rakendatud uuenduslikke meetodeid (kaudne mõju)

Rahvusvaheline koostöö	Rahvusvahelise koostöö eesmärgid (näiteks ekspertvõrgustike loomine) on saavutatud täielikult või osalisel määral (otseselt seotud eesmärk)
Partnerlus	Projekti/programmi tegevuste elluviimiseks on moodustatud partnerlusi (kaudne mõju)

Indikaatorite saavutamise taseme hindamise esmaseks eelduseks on sobivate indikaatorite olemasolu projekti/programmi või rakenduskava tasandil. Juhul kui indikaatoreid ei ole määratletud, ei saa nende saavutamise taset ka jälgida.

Läbivate põhimõtete järgimist saab jälgida indikaatorite najal, mis annavad alg- ja sihttaseme näitajatele. Juhul, kui indikaatorid on vaja seada, võib mõelda näiteks järgmistele:

Sooline võrdõiguslikkus	Naiste ja meeste osakaal erinevates haridusvaldkondades ja koolitustel, ametikohtadel, otsustus- või teadusvaldkondade tipptasanditel, naiste ja meeste positsiooni tööturul näitavad indikaatorid, sh palgavahed, lapsehoolduspuhkuste kasutamine, sihtgrupi sooline jaotus
Sotsiaalne kaasatus	Sihtgruppi kaasatud ebasoodsamas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvate inimeste osakaal
Uuenduslikkus	Välja töötatud või rakendatud uuenduslike lahenduste arv
Rahvusvaheline koostöö	Projekti/programmi tasandil: Kaasatud partnerite arv Prioriteetse suuna/rakenduskava tasandil: Rahvusvahelise koostöö vormis teostatud projektide osakaal prioriteetses suunas/rakenduskavas
Partnerlus	Partnerluse kaasatud organisatsioonide arv ning nende aktiivsus (osalemise määr projekti tegevustes).

Eelarve täitmise taseme jälgimisel, kui projekti/programmi ülesehitus seda läbivate põhimõtete aspektist võimaldab, saab arvesse võtta, kas eelarvest rahastatakse läbivaid põhimõtteid sisaldavaid tegevusi ettenähtud jaotuste alusel.

4.2 Hindamine

Hindamise eesmärk on avaliku sektori raha kasutamisel sõltumatu hinnangu andmine teatud kriteeriumitest lähtudes - asjakohasus, tõhusus, tulemuslikkus, mõju ning jätkusuutlikkus. Hindamise kaudu antakse tagasisidet eelarve kasutamise kohta, informeeritakse avalikkust ja antakse soovitus programmi või projekti juhtimise või rakendamise tõhustamiseks. Struktuurivahendite kontekstis on hindamise eesmärk parandada fondidest saadava toetuse kvaliteeti, mõjusust ja kooskõla ning strateegia ja rakenduskavade elluviimist¹⁵.

Asjakohasuse hindamisel vaadatakse, kas läbivate põhimõtete rakendamine on olnud sobilik eesmärkide paremaks saavutamiseks.

¹⁵ <http://www.struktuurifondid.ee/index.php?id=1280>

Tõhususe hindamiseks on vaja analüüsida, kuidas projektide/programmide sisendid väljunditeks „muundusid”. Vastust võib otsida küsimustele, kas eraldatud ressursid on kasutatud parimal moel ning kas läbivate põhimõtete käsitlemise/ rakendamise jaoks on olemas toimiv süsteem, selge tööjaotus, rakendamiseks piisavad ressursid, selge tegevuskava.

Eesmärkide ning saavutatud tulemuste suhe näitab hindajale projektide/programmide tulemuslikkust. Tulemuslikkust näitab ühelt poolt eesmärkide täitumine ja üksikute läbiviidud tegevuste tulemuslikkus ning teiselt poolt tegevustes osalenute rahulolu ning saavutatud mõju.

Mõju hindamisel vaadatakse, kas eesmärkide saavutamise tulemusena on tekkinud soovitud mõju.

Jätkusuutlikkus näitab, kas saavutatud tulemused ja mõju kestavad edasi ka peale projekti/programmi lõppu, kas paigas on süsteemid, mehhanismid ja ressursid tulemuste edasiseks rakendamiseks – inimesed, raha, koostöökokkulepped, organisatsioonid, kes tegevuste elluviimist jätkavad, määratud vastutajad, seadusemuudatused sisse viidud jne.

Näited:

	Asjakohasus	Tõhusus	Tulemuslikkus	Mõju	Jätkusuutlikkus
Sooline võrdõiguslikkus	Tegevuste käigus läbiviidud koolitused on suunatud soolise ebavõrdsuse vähendamisele. Näiteks naistele suunatud juhtide arenguprogramm valmistab naisi ette keskastmejuhtideks masinatööstuses, kus koolitus-eelne uuring viitab naiste vähesusele juhtide seas	Sihtgrupp on kaasatud tegevustesse planeeritud osakaalus	Projekti/programmi tegevuste tulemusena saavutatakse planeeritud soolise võrdõiguslikkusega seotud eesmärgid. Näiteks seadusandlusesse on sisse viidud meestele õigus saada lapse sünnijärgset vanemapalka	Sihtgrupi informeeritus soolise võrdõiguslikkuse teemast suureneb. Näiteks rahvusvahemusse kuuluvate meeste ja naiste teadlikkus soolisest diskrimineerimisest töö- ja ühiskonnas suureneb. Näiteks uuringu tulemuste tutvustamise suurenenud	Muutub tegevuses osalejate arusaam soolise võrdõiguslikkuse teema käsitlemisel. Näiteks ettevõtete juhtidel on läbi koolitustsüklite suurenenud arusaam, kuidas oma ettevõttes kokku sobitada töö- ja pereelu
Sotsiaalne kaasatus	Tegevused vastavad projekti/programmi sihtrühma vajadustele ja aitavad lahendada sihtrühma probleeme ja tõstavad konkurentsivõimet; sihtrühma vajadused, probleemid, barjäärid ja takistused on konkreetselt teada (eelnevad uuringud, sihtrühmade kaasamine).	Sihtrühma kaasamine on projektis/programmis tagatud (kaasatakse erinevaid infokanaleid, et oleks tagatud info jõudmine kõikide sihtrühma liikmeteni), tagasiside kogumine sihtrühmalt on planeeritud ja tagatud. Näiteks puuetega inimeste kaasamiseks kasutatakse nende organisatsioone,	Projekti/programmi tulemused aitavad kaasa tööturul ebasoodsamas olukorras olevate rühmade konkurentsivõime tõstmisele; projekti/programmi tulemused aitavad realselt kaasa tööturul ebasoodsamas olukorras olevate rühmade tööhõivele – projekti/programmi raames on tööle saanud	Projekti/programmi tulemused mõjutavad tööturul ebasoodsamas olukorras olevate gruppide tööhõivet ja sotsiaalset kaasatust positiivses suunas? (Milline oleks olukord ilma projekti või programmiga?). Näiteks puuetega laste vanematele pakutav hooldusteenus parandab nende võimalusi tööturul.	Tagatakse saavutatud olukorra kestvus pärast projekti/programmi lõppu (tööle saanute hulk jääb peale projekti lõppu samale tasemele); teada on projekti tegevuste jätkaja ja finantseerimisskeem. Näiteks projekti raames välja töötatud koolitus- ja nõustamisprogrammi tööturule naasvatele väikelaste vanematele

	<p>Näiteks koolitatakse liikumis-puudega inimesi kodust kaugtöö vormis töötamise eripärade osas ning nende tööandjaid puudega kaugtöötaja juhtimise osas.</p> <p>Töölt kauem eemal olnud lastevanematele korraldatakse aktiveerimiskoolitus koos lastehoiu võimalusega.</p>	<p>Õppekeskusi ja infokanaleid (nt Puuetega Inimeste Koda, Astangu Kutserehabilitatsiooni keskus jt). Pärast igat koolitust kogutakse tagasisidet koolituse tulemuste kohta, projekti käigus kogutakse elektrooniliselt tagasisidet projekti eesmärkide täitmise kohta.</p> <p>Lapsevanemaid kaastakse läbi nende eestkoste organisatsioonide (Lastevanemate Liit jt), lasteasutuste, veebi portaalide (nt Perekool) ja avalikkuse (meedia, teadete tahvlid).</p>	<p>planeeritud hulk inimesi.</p> <p>Näiteks 100 eesti keelt mitte-oskavat inimest läbivad eesti keele kursuse, mille tulemusel oskavad nad eesti keelt tööturul vajalikul tasemel; 15 puudega inimest oskavad kaugtöö koolituse tulemusena paremini kaugtöövormis oma tööd korraldada; 20 pikaajalist töötut oskavad pärast tööturukoolitust paremini end tööturul pakkuda.</p> <p>Puuetega laste vanematele väljatöötatud hooldusteenus võimaldab kõigil puuetega laste vanematel osaleda tööturul.</p> <p>Välja töötatud koondamisteate saanud inimeste töövahenduse teenus aitab vältida töötuks jäämist eos.</p> <p>390st telefoniteenindaja baaskoolituse läbinud inimesest saab/sai 95% tööle.</p>	<p>Liikumispuuetega inimeste kaugtöö vormis töötamise praktika ja selle levitamine, hõlbustab ka teistel puuetega inimestel kaugtöö vormis tööd leida.</p> <p>Lastevanematele pakutav tööturule naasmist hõlbustav koolitus aitab kaasa sellele, et see grupp ei jää edaspidi tööturult eemale.</p>	<p>hakkab pakkuma teenusena Töötukassa.</p> <p>Projekti raames koolitati välja ka koolitajad, kes saavad koolitust pakkuda ka pärast projekti lõppu.</p> <p>Projekti raames välja töötatud hooldusteenus puuetega laste vanematele hõlbustab ka edaspidi nende töötamist.</p>
--	---	---	--	---	---

			45-st tööturult eemal olnud aktiviseerimise ja tööturukoolitusel osalenud inimesest asus tööle või õppima 44 inimest.		
Uuenduslikkus	Pakutud uuenduslik lahendus on parim sihtgrupi probleemi lahendamiseks. Sisu võib olla uuenduslik kas Eesti, Euroopa või maailma kontekstis, kuid eelkõige vaadatakse seda kas probleem on lahendatud ning kui hästi projekti raames määratletud probleem lahendatakse. Näiteks töötatakse välja uus kaugtöö platvorm, milleks on eelnevalt teostatud analüüs lahenduse sobivusest sihtgrupile.	Eraldatud ressursse kasutatakse parimal moel: uuenduslikkuse rakendamise taga on toimiv süsteem, millel on juht, tööjaotus, rakendamiseks piisavad ressursid, selge praktikasse integreerimise tegevuskava.	Uuenduslikud lahendused töötatakse välja ja võetakse kasutusele. Näiteks töötatakse välja ja võetakse kasutusele uued kaugtöö platvormid	Uuenduslikud lahendused levivad seadustesse, erinevatesse programmidesse ja strateegiatesse ning erinevate organisatsioonide praktikatesse. Näiteks kehtestatakse välja töötatud kaugtööplatvormi toimimise eelduseks olevad seadusemuudatused	Paigas on süsteemid ja mehhanismid (organisatsioonid, koostöökokkulepped, muudatused seadusandluses) tulemuste edasiseks rakendamiseks, tutvustamiseks. Näiteks on kaasatud ja sõlmitud kokkulepped kaugtööd rakendavate organisatsioonidega, kes uuenduslikku lahendust kasutama hakkavad

Rahvusvaheline koostöö	Rahvusvahelise koostöö tulemusena võetakse kasutusele uued meetodid, arendatakse välja uued teenused jm. , saab võimaluse õppida välispartneri kogemustest ja rakendada partnerilt õpitud Eestis. Näiteks projekti tulemusena kasutab Eesti osapool ühise koostöö käigus välja töötatud juhtidele suunatud tööohutusosalast koolitusmetoodikat oma organisatsiooni juhtide koolitamisel	Rahvusvahelise koostöö struktuur toimib hästi: projektiplaani peetakse kinni, osapoolte omavaheline suhtlemine, juhtimisstruktuur ja tööjaotus, ressursid, ajakava jne. on paigas ja töötavad. Näiteks paika on pandud, et väliskoostööpartner töötab välja tööohutuse alase koolituse metoodika, Eesti poolne koostööpartner kavandab koolitusmetoodika rakendusplaani	Iga koostöö osapool täidab talle pandud ülesanded, välispartnerilt õpitu võetakse Eestis kasutusele, väljatöötatud meetodid rakendatakse ellu	Rahvusvahelise koostöö tulemusena viiakse sisse muudatused seadusandlusesse. Näiteks tööohutuse ja -töötervishoiu seadusesse viiakse sisse muudatused tööohutusnõuete täiendamiseks	Saavutatud tulemused ja mõju kestavad edasi ka peale projekti lõppu – kogemuste vahetamise tulemusena töötatakse välja poliitikad, arengukavad jm, ekspertide vahetuse tulemusena tekib võimalus õppimiseks koostööpartnerilt ja õpitu rakendamiseks Eestis. Näiteks töötatakse välja tööohutuse ja -töötervishoiu uuendatud nõuete järgimise sisseviimine avalike sektorite organisatsioonide arengukavadesse
Partnerlus	Partnerluse kaasatakse kõik olulised partnerid; partnerite kompetentsid ja	Kõikidel partneritel on selgus oma rollist ja ülesannetest. Näiteks on	Partnerid täidavad neile pandud ülesanded; partnerid on rahul juhtimise kvaliteedi,	Partnerluse tulemusena viiakse projekti tulemusi ühiskonnas laiaulatuslikult ellu	Partnerid jätkavad koostööd peale projekti lõppu; tekivad uued partnerlused

	<p>kogemused on erinevad ning teineteist täiendavad; partnerid esindavad erinevaid sektoreid (avalik, äri- ja mittetulundus-sektor); partnerid annavad eesmärgi silmas pidades projektile lisaväärtust</p>	<p>määratletud, kes täidab koordineerivat rolli, kes tagab sihtgrupi informeerituse ja kaasatuse, kes vastutab koolitusprogrammide läbiviimise, uute teenuste testimise ja/või seadusloome muudatusettepanekute vormistamise eest.</p>	<p>projekti otsustusmehhanismidega ; partnerlus suudab projekti jooksul sisse viia vajalikud muudatused; partnerid ise hindavad koostöö tulemuslikuks. Partnerluse tulemuslikkuse hindamiseks võib näiteks projekti alguses, kestel ning lõpus läbi viia osalejate hinnanguid peegeldavad küsitlused ning neid võrdlevalt analüüsida.</p>	<p>(näit. muudatused seadusandluses või programmdokumentides) . Partnerluse tulemusena sisse viidud uuendused ja muudatused vastavad paremini sihtgruppide vajadustele.</p>	<p>põhinevad algatused samas valdkonnas Partnerlusest kujuneb tavapärase koostöö tegemise viis, mis väljendub näiteks dokumenteeritud koostöö kokkulepetes, süsteemses infovahetuses erinevate organisatsioonide vahel.</p>
--	--	--	---	---	---

5 Dokumendid ja õiguslikud alused

5.1 Sooline võrdõiguslikkus

Euroopa Liidu õigusaktid ja Euroopa Komisjoni juhendid

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1081/2006, 5. juuli 2006.](#); art 5, lg 4; art 3 lg 1 b, iii; art 6; art 10 ,a; art 4 lg. 5;
- [Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1083/2006, 11. juuli 2006.](#) Eessõna lg (30); art 9, lg 2; art 27 lg 1; art 11, lg 1 , c; art 5 lg 4; art 11, lg 1 , c; art. 16; art 9, lg 2; art 27 lg 1;
- Euroopa soolise võrdõiguslikkuse pakt. Eesistujariigi järeldused Euroopa Ülemkogu Brüsseli istungjärgul (23.-24. märts 2006), 7775/1/06/Rev 1;
- Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007–2013 Brüssel, 05.07.2005 KOM(2005) 0299;
- *European Social Fund (2007 -2013) support Gender Equality. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A roadmap for equality between women and men – 2006-1010 (Com (2006) 92 final)*;
- [Käsiraamat: “Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamine tööhõive, sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkaitse poliitikas”.](#) Luxemburg, Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008, 40 lk. ;
- Euroopa harta Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse kohta kohalikus elus.

Eesti õigusaktid ja juhendid

- [Eesti soolise võrdõiguslikkuse seadus.](#) RTI, 21.04.2004,27,181;
- [Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 \(RSKS\)](#);
- [Inimressursi arendamise rakenduskava](#) .

Muud dokumendid:

- Mõjude hindamine sugupoolte aspektist. Juhendmaterjal. Sotsiaalministeerium, 2004;
- [Soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise strateegia rakendamise käsiraamat](#);
- Vabaks vanadest mõttemallidest. Juhiseid soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamiseks lasteaedades ja koolides - Tallinn : Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutus, 2009. - 48 lk.;
- [Euroopa Nõukogu soovitus liikmesriikidele soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise kohta hariduses CM/Rec \(2007\) 13, vastu võetud 10. Okt. 2007 ministrite komitees](#);
- Võrdõiguslik omavalitsus. Naiste ja meeste võrdsete võimaluste meetodika ja prima praktika näited. Eesti Naisteühenduste Ümarlaura Sihtasutus. Tallinn, 2009.

5.2 Tööturul ebasoodsamas olukorras olevate rühmade tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine

Euroopa Liidu õigusaktid ja Euroopa Komisjoni juhendid:

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1081/2006](#), 5. juuli 2006;

Eesti õigusaktid ja juhendid:

- [Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013 \(RSKS\)](#);
- Inimressursi arendamise rakenduskava;
- [Meetmete määrused](#).

Muud dokumendid:

- [Lissaboni strateegia](#).
- [Sotsiaalministeeriumi sotsiaalse kaasatuse lehekülj](#);
- [Euroopa Komisjoni sotsiaalse kaasatuse lehekülj](#);
- [Strateegiadokumendid](#) (arengukavad, mis käsitlevad hariduse, integratsiooni (löimumise), noorsootöö, vanuripoliitika, eluaseme, transpordi, infoühiskonna, regionaalarengu ja tervise küsimusi) .

5.3 Uuenduslikkus

Euroopa Liidu õigusaktid ja Euroopa Komisjoni juhendid:

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1081/2006](#);
- [Euroopa Komisjoni Innovatsiooni *Green Paper*](#);
- [Aruanne: Uuenduslikkuse põhimõte uutes ESF programmides](#).

Eesti õigusaktid ja juhendid

- [Inimressursi arendamise rakenduskava](#);
- [Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008–2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks](#);
- [EQUAL programmi süvalaiendamise protsesside ja mõjude hindamine](#);
- [EQUAL süvalaiendamise strateegia](#).

Muud dokumendid

- [Lissaboni strateegia](#);
- [Social innovation: what it is, why it matters and how it can be accelerated](#);
- [Towards successful mainstreaming](#);
- [Mainstreaming EQUAL products, a Reference Guide](#);
- [EQUAL süvalaiendamise juhend](#).

5.4 Rahvusvaheline koostöö

Euroopa Liidu õigusaktid ja Euroopa Komisjoni juhendid:

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1081/2006](#), 5. juuli 2006 - Art.3, 8.10;
- [Nõukogu määrus \(Ü\) nr 1083/2006](#), 11. juuli 2006; Art.3, lg 2c; art. 7;
- [Ühtekuuluvuspoliitika toetus majanduskasvule ja töökohtade loomisele: ühenduse strateegilised suunised, 2007-2013](#), P. 3.4; 5.3; 5.4; 5.5; 5.6;
- [Aruanne: rahvusvahelise koostöö põhimõtetest uutes ESF programmides.](#)

Eesti õigusaktid ja juhendid:

- [Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013](#), P.5.4;
- [Inimressursi arendamise rakenduskava.](#)

Muud materjalid:

- [EQUAL Guide on Transnationality \(2001-2004\)- European Commission](#), 2001;
- [Equal Guide on Transnational Co-operation 2004-2008“ – European Commission DG for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities](#), 2004;
- EQUAL juhend rakendajatele. Sotsiaalministeerium, 2007

5.5 Partnerlus

Euroopa Liidu õigusaktid ja Euroopa Komisjoni juhendid:

- [Ühenduse ühtekuuluvuspoliitika strateegilised suunised](#), Nõukogu otsus, 06.10.2006, ühenduse ühtekuuluvuspoliitika strateegiliste suuniste kohta (2006/702/EÜ), Ptk 1.2, 1.3;
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EÜ\) nr 1081/2006](#), 5. juuli 2006;

Eesti õigusaktid ja juhendid:

- [Inimressursi arendamise rakenduskava](#), Ptk 2.3, 4.3.4, 7.2.5.

Muud dokumendid:

- [The principle of partnership in the new ESF programmes \(2007-2013\)](#);
- [Successful partnerships guide](#), OECD LEED Forum;
- [Equal Success Stories Development Partnerships working against discrimination and inequality in Europe European Commission](#);
- [EQUAL programmi esimese järgu elluviimise ja teise järgu käivitamise hindamine](#). BDA, 2006,; PTK 3.1.2; 3.1.3; 3.1.4; 5.3.1; 5.5.1;

- *Guidebook. How ESF Managing Authorities and Intermediate Bodies Support Partnership,*
2008,. Lk 17-25.